

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كتاب التفسير
تفسير القرآن العظيم
عبد الرحمن بن محمد

نقد گفتمانی دولت‌های پس از انقلاب اسلامی

با معیار گفتمان انقلاب اسلامی

(۳)

دولت حسن روحانی

مجتبی دولتی

مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

نقد گفتمانی دولت‌های پس از انقلاب اسلامی

با معیار گفتمان انقلاب اسلامی

(۳)

دولت دکتر حسن روحانی

مؤلف: مجتبی دولتی

ناشر: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۱ / شماره گان: ۱۰۰۰ جلد

حروفچینی: ظریفیان / لیتوگرافی: سحر / چاپ: آبتوس / صحافی: صداقت

طرح جلد: امیر خلیلی فرد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۵-۶۷۸-۲ / شابک دوره: ۳-۶۱۳-۴۹۵-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

دفتر توزیع و پخش: خیابان باستور - خیابان ۱۲ فروردین جنوبی - کوچه خاقانی پلاک ۸

تلفن: ۶۶۴۶۹۹۵۸-۶۶۴۱۱۱۵۱ / شماره: ۶۶۹۷۰۲۰۵

نشانی پایگاه اینترنتی: www.ghadr110.ir / نشانی پست الکترونیکی: info@ghadr110.ir

فهرست مطالب

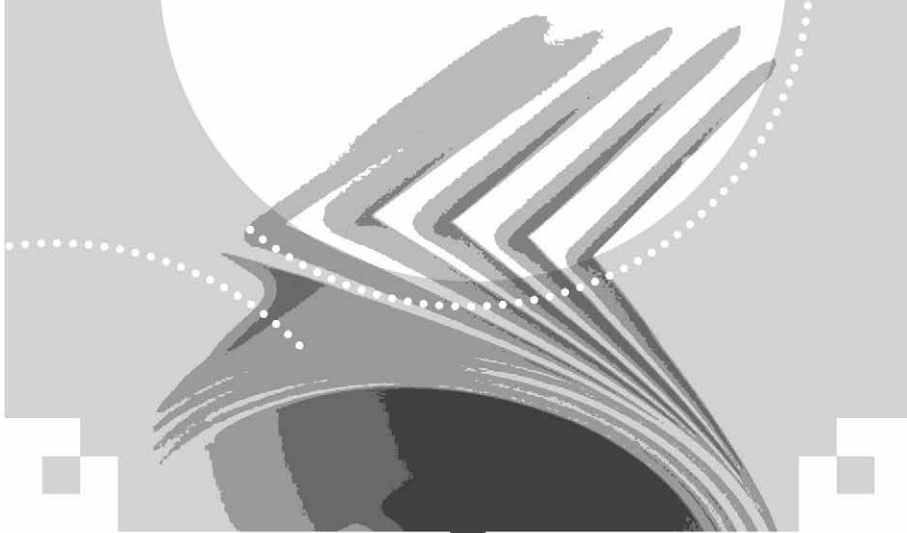
۱۱	مقدمه مؤلف
۱۷	فصل اول / نقدهای اعتقادی بر مواضع و رفتارهای دولت روحانی و همفکرانش
۱۹	تئوریزه کردن و برداشت‌های انحرافی از مسائل صدر اسلام
۱۹	الف) پیام مذاکره از عاشورا
۲۱	ب) صلح امام حسن (ع)
۲۳	ج) معاهدات و پیمان‌نامه‌های پیامبر (ص)
۲۵	د) مردمی خواندن مبنای ولایت امام علی (ع)
۲۹	مخالفت عملی با ولایت فقیه
۳۸	تلاش برای نهادینه‌سازی تحمیل‌گرایی بر امام جامعه
۴۸	پلیس موظف به اجرای اسلام نیست
۴۹	فصل دوم / نقدهای اقتصادی بر مواضع و رفتارهای دولت روحانی و همفکرانش
۵۱	اعتقاد و پایبندی به اقتصاد نهادگرایی و کینزی
۵۲	حیطه اقتصادی، برون‌زایی اقتصاد به روش دنگ‌شیائوپینگ
۵۴	بی‌اعتنایی به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۵۸	هضم اقتصاد ایران در ساختار جهانی
۵۹	الف) سرمایه‌گذاری خارجی و تشویق ایران به عضویت در نهادهای اقتصادی بین‌المللی
۶۰	ب) فتح بازار ایران و تأمین منافع اقتصادی آمریکا و اروپا
۶۱	ج- تغییر رفتار جمهوری اسلامی ایران

- ۶۲ د- حفظ حاکمیت دلار در ایران
- ۶۳ حضور مفسدین اقتصادی منصوب به رئیس‌جمهور و معاون اول و ...
- ۶۵ الف) حسین فریدون:
- ۶۷ ب) حسین فریدون و شب دوست مالمیری
- ۶۹ ج) ارتباط حسین فریدون با رسول دانیال‌زاده
- ۷۴ د) مهدی جهانگیری
- ۷۷ ارائه آمار و اطلاعات نادرست
- ۷۷ الف) آمار رشد اقتصادی
- ۷۸ ب) خروج از رکود
- ۸۲ د) جذب سرمایه‌گذاری خارجی
- ۸۵ هـ) خرید هواپیما
- ۸۷ و) لغو تحریم‌ها
- ۸۸ ز) بودجه دفاعی
- ۹۰ ح) بودجه عمرانی
- ۹۳ **فصل سوم /** نقدهای اجتماعی بر مواضع و رفتارهای دولت روحانی و همفکرانش
- ۹۵ تلاش برای از بین بردن وحدت و دوقطبی کردن جامعه
- ۹۸ عدم پایبندی به عهد و پیمان و وعده‌ها
- ۱۱۰ عدم پایبندی به بسیاری از اصول قانون اساسی
- ۱۱۶ وجود جاسوسان در اطراف و نزدیکان دولت
- ۱۱۶ الف) محمود زمانی:
- ۱۱۸ ب) محمدباقر نمازی:
- ۱۱۹ ج) سیامک نمازی:
- ۱۲۲ د) جیسون رضائیان:
- ۱۲۷ هـ) محمد قوچانی:
- ۱۲۸ و) فریدون فشارکی:

- ۱۳۰ (ز) جاسوسان سازمان حفاظت از محیط زیست:
- ۱۳۲ (ح) کاووس سیدامامی:
- ۱۳۴ (ت) شاهین دادخواه:
- ۱۳۵ (د) علیرضا امیدوار:
- ۱۳۷ باز گذاشتن راه نفوذ دشمن در فضای مجازی
- ۱۴۷ تبلیغ عدم خودباوری و نمی توانیم در جامعه:
- ۱۴۷ توهین به منتقدان و بستن دهان آنها
- ۱۵۳ تحقیق ملت ایران
- ۱۶۰ تهمت به نظام جمهوری اسلامی و تکرار اتهامات گروهک‌های ضدانقلاب
- ۱۶۶ حمله و توهین به نهادهای انقلابی
- ۱۶۶ الف) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- ۱۷۶ ب) قوه قضائیه
- ۱۸۰ ج) مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۱۸۱ د) نشر اکاذیب و تشویش اذهان عمومی و ضربه به منافع ملی
- ۱۸۷ **فصل چهارم /** نقدهای سیاسی بر مواضع و رفتارهای دولت روحانی و همفکرانش
- ۱۸۹ ایدئولوژی زدایی از سیاست خارجی
- ۱۹۶ از بین بردن عزت ملی و اسلامی
- ۱۹۹ راهبرد توسعه گرایی و سیاست خارجی توسعه گرا و تعامل گرایی با غرب
- ۲۰۷ پذیرش سیستم جهانی شدن با الگوی غربی
- ۲۱۶ عدم اعتقاد به استقلال و حاکمیت ملی
- ۲۲۰ پذیرش کدخدایی، دوستی و مذاکره با آمریکا
- ۲۲۵ تحمیل ننگ نامه برجام بر کشور و از بین بردن زیرساخت‌های هسته‌ای کشور
- ۲۲۷ تن دادن به خواست‌های آمریکا و اسرائیل
- ۲۳۵ پنهان کردن توافقات پشت پرده از مردم
- ۲۳۹ برجام، تلاش برای القای تعامل ایران با آمریکا

- ۲۴۴ بازسازی الگوی فروپاشی شوروی در ایران
- ۲۴۹ توقف فرآیند صدور انقلاب از مجرای مذاکرات هسته‌ای
- ۲۵۱ احیای سنت رهبری آمریکا
- ۲۵۲ ۱- ادعای اولیه مبنی بر مشکوک بودن برنامه هسته‌ای ایران
- ۲۵۲ ۲- طراحی و اعمال رژیم بی‌سابقه تحریم
- ۲۵۳ ۳- پیگیری مذاکرات حقوقی در قالب ۱+۵
- ۲۵۴ تضعیف توان دفاعی و موشکی کشور
- ۲۵۹ برچیدن صنعت هسته‌ای کشور
- ۲۶۰ الف) محدودیت‌ها در مسیر تحقیق و توسعه
- ۲۶۱ ب) سمبلیک کردن برنامه غنی‌سازی ایران
- ۲۶۲ ج) تغییر کاربری مجتمع غنی‌سازی فردو
- ۲۶۳ د) بازطراحی راکتور آب سنگین اراک
- ۲۶۴ هـ) تدوین نظام بازرسی و نظارت‌های بی‌سابقه
- ۲۶۶ از بین رفتن بخش مهمی از صنعت هسته‌ای کشور
- ۲۶۷ محرومیت دائمی از برخی علوم و فناوری‌ها و دستاوردهای صنعت هسته‌ای
- ۲۶۸ لغو نشدن تحریم‌ها
- ۲۷۰ باقی ماندن تحریم‌های مالی و بانکی
- ۲۷۲ زیر پا گذاردن اصول قانون اساسی
- ۲۷۵ مخدوش کردن استقلال و حاکمیت جمهوری اسلامی
- ۲۷۶ توهین به ملت بزرگ ایران و تحقیر آنان
- ۲۷۸ گشودن دروازه نفوذ بیگانگان
- ۲۸۰ الف) نفوذ اقتصادی
- ۲۸۱ ب) نفوذ اطلاعاتی
- ۲۸۵ ج) نفوذ فرهنگی و سیاسی
- ۲۸۷ ترویج اسلام آمریکایی

۲۹۱	پذیرش قراردادهای استعماری
۲۹۱	الف) پذیرش FATF
۲۹۶	ب) عضویت در کنوانسیون پالمو
۳۰۰	ج) پیوستن به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم
۳۰۳	د) تأیید و اجرای پنهانی سند ننگین ۲۰۳۰
۳۰۸	هـ) پیوستن به توافق‌نامه پاریس
۳۱۱	کم کردن بودجه قرآنی کشور
۳۱۲	اشاعه روحیه اشرافی‌گری
۳۲۰	انفعال و خودباختگی در مقابل دشمن
۳۲۵	همسوئی با سیاست‌های منطقه‌ای آمریکا (برجام ۳)
۳۳۸	مواضع در قبال برنامه تغییر نظام جمهوری اسلامی توسط آمریکا
۳۴۵	عدم مرزبندی با فتنه‌گران
۳۵۱	نکات تصریحی گفتمان دولت حسن روحانی
۳۵۷	منابع و مأخذ
۳۶۱	نمایه موضوعی

مقدمه مؤلف

در اواخر دهه ۱۳۶۰ و با انتخاب حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی به ریاست جمهوری اسلامی ایران و در درون مجموعه مدیریتی کشور جریانی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی شکل گرفت. انسجام‌بخشی به تفکر این مکتب با تأسیس مرکز تحقیقات استراتژیک ریاست جمهوری در دولت اول آقای هاشمی رفسنجانی و به ریاست حجت‌الاسلام حسن روحانی و با مشارکت آقایان عباس عبدی، محسن کدیور، عطاءالله مهاجرانی، سعید حجاریان، علی‌رضا علوی تبار و... صورت گرفت. اصول سیاسی حاکم بر تفکر این جمع را می‌توان در محافظه‌کاری، تعامل مداوم با غرب و شعار آزادی و توسعه سیاسی جست‌وجو کرد.^۱ این جریان سیاسی، اقتصادی و فرهنگی به مکتب نیاوران معروف شده است.

مکتب نیاوران جریانی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است که ریشه‌های آن را می‌توان مبنای علمی رویکرد نیاوران به اقتصاد، نگاه تخصصی و به تبع آن، خارج کردن تحلیل‌های دینی از اقتصاد دانست. تفوق سیاست‌های اقتصاد پولی و تقویت سرمایه‌داری غیرمولد از خصوصیات اقتصادی این جریان به شمار می‌رود. از دیگر خصوصیات گرایش اقتصادی این جریان، می‌توان به اعتقاد به جهانی‌سازی و تقسیم کار جهانی اقتصاد اشاره کرد. این تلقی از اقتصاد با سیاست‌هایی چون استقلال اقتصادی، خودکفایی، مقاومت اقتصادی در برابر کشورهای متخاصم و نگاه جهادی به اقتصاد، تناقض دارد. فسادپذیری در عرصه اقتصاد با توجیه ایجاد فضای امن برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، از لوازم این نگاه اقتصادی است.^۲

۱- پایگاه خبری و تحلیلی رئیس‌جمهور ما، واکاوی پیشینه، عقبه، مبانی فکری، اعضا، اهداف و شیوه عملکرد مکتب نیاوران از دولت‌های هاشمی تاکنون، ۱۳۹۵/۶/۲، <http://miniurl.ir/6eA7D>.

۲- همان.

از ابتدای دهه ۸۰ و پس از نزدیک به یک دهه فعالیت حسن روحانی به‌عنوان رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، فعالیت‌های این مرکز شکل دیگری به خود گرفت. به تدریج با خارج شدن طیف چپ‌گرای مرکز و گردهم آمدن افرادی چون محمود واعظی، محمود سریع القلم، علی ربیعی، محمدحسین ملایری، محمد نهان‌اندیان، محمدباقر نوبخت و برخی دیگر، فضا برای پیگیری پروژه‌های جدید آماده شد. این تیم در جایگاه یک اتاق فکر، با منسجم کردن جلسات و همسو کردن دیدگاه‌ها، بر روی مدلی برای مدیریت و توسعه کشور متمرکز شدند و راهبردی را برای توسعه، تئوریزه کردند. جلسات به‌صورت منظم و هر هفته و بنابر موضوع همراه با دعوت از میهمانان در محل مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص واقع در نیاوران برگزار می‌شد. بعد از اتمام هر جلسه صورت‌مباحث ارائه شده به کمیسیون‌های تخصصی مرکز ارسال می‌شد تا با بکارگیری تمام توان علمی مرکز، پژوهش‌های گسترده‌تری در آن موضوع انجام گیرد. مجموعه کتاب‌هایی که هم‌اکنون با درج عبارت «تألیف دکتر حسن روحانی» روانه بازار شده است، تنظیم شده‌ی مباحث همان جلسات است. در این بازه زمانی، فعالیت‌های پژوهشی و سمینارهای برگزار شده توسط مرکز نیز در راستای بسط و تبیین این راهبرد هدایت شد. برای نمونه چاپ کتاب محمود سریع القلم با عنوان «ایران و جهانی شدن؛ چالش‌ها و راه حل‌ها» با مقدمه حسن روحانی در سال ۱۳۸۴ و برگزاری کنفرانس «چشم‌انداز بیست‌ساله و الزامات سیاست خارجی توسعه‌گرا» در سال ۱۳۸۶ نشان از عزمی منسجم و جدی در ارائه طرحی تئوریک و مدون برای توسعه توسط حلقه‌ای از افراد بود که بعدها از آن به حلقه نیاوران یاد کردند.^۱

نتیجه کار تئوریک حلقه فکری فوق به راهبرد توسعه تعامل‌گرا برای پیشرفت کشور ختم شد که مبتنی بر دکترین توسعه بود. در یک توضیح مختصر باید گفت این مدل الگویی خطی را برای نوسازی و توسعه کشورهای جهان سوم متصور می‌شود و بیان می‌دارد که توسعه اصول و قواعدی ثابت دارد که حاصل انباشت تجربه و فکر بشر بوده و به غیر از پذیرفتن و اجرای این قواعد نمی‌توان به پیشرفت دست یافت. به عبارتی دیگر کشور ما نیز برای گذار به توسعه‌یافتگی و تبدیل شدن از کشوری جهان سومی به کشوری پیشرفته باید همان راهی را طی کند که کشورهای هم‌چون مالزی، برزیل، سنگاپور و... طی کرده‌اند. اما آن راه طی شده از منظر راهبرد توسعه تعامل‌گرا، همانا پیوستن به سیستم جهانی شدن است. جهانی شدن یک جریان و فرآیند نیست؛ منطق کانونی آن یعنی نوسازی مبتنی بر علم و صنعت و نوآوری از قرن هفدهم

شروع شده است. ... غرب جغرافیای اصلی این جریان خطی چند قرن بوده که به تدریج از قرن نوزدهم و به طور گسترده‌ای از نیمه دوم قرن بیستم، کل جهان را در بر گرفته است.^۱

قائلان به راهبرد توسعه تعامل گرا (توسعه وابسته) در اتاق فکر خود در نیاوران به این نتیجه رسیدند که برای دستیابی به توسعه راهی به جز قرارگیری در سیستم جهانی شدن نیست؛ زیرا دو فاکتور اصلی توسعه در این مدل، جذب سرمایه خارجی و انتقال تکنولوژی به داخل کشور است که هر دو نیازمند تعامل گرایی با نظام سرمایه‌داری جهانی است. قرارگیری در سیستم جهانی و ورود سرمایه و تکنولوژی به کشور در این مدل از توسعه نیازمند نوع خاصی از تعامل با جهان بود که اصول سیاست خارجی نظام جمهوری اسلامی با آن در مغایرت بنیادین قرار می‌گرفت. لذا این حلقه به‌تئوریزه کردن سیاست خارجی مطلوب خود تحت عنوان سیاست خارجی تعامل گرا روی آورد. ویژگی‌های این نوع از سیاست خارجی با برگزاری همایشی تحت عنوان چشم‌انداز بیست‌ساله و الزامات سیاست خارجی تعامل گرا توسط مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص، تبیین و تشریح شد. نگاهی به مقاله محمود واعظی که دبیری این همایش را نیز بر عهده داشت، به‌روشنی روند و الزامات تغییر در اصول و گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی را برای تطبیق با الگوی مطلوب این حلقه نشان می‌دهد. او با ارائه مقاله‌ای در این کنفرانس تحت عنوان جایگاه تعامل سازنده در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، سیاست خارجی توسعه‌گرا را تجسم عینی مفهوم تعامل سازنده دانسته و در یک نتیجه‌گیری ویژگی‌های این سیاست را برمی‌شمارد. تناسب آرمان‌ها با امکانات و مقدرات - انتخاب گفتمان مناسب در بیان و پیگیری آرمان‌ها و ایده‌ها - گریز از خاص بودن - توجه به عرف و هنجارهای بین‌المللی - تأکید بر فرهنگ چانه‌زنی (مذاکره در نظام بین‌الملل) در پیگیری اهداف ملی - کوشش در جهت از بین بردن تصویر امنیتی - تغییر روابط کشور با کانون‌های قدرت بین‌المللی از مخاصمه و تقابل به همکاری و رقابت - ضرورت اجتناب از رویکرد تقابلی و مخاصمه آمیز.^۲

در پیش گرفتن سیاست خارجی تعامل گرا به عنوان یک شاخصه اصلی از راهبرد توسعه وابسته، تقویت و اهمیت دادن به استقلال کشور را به عنوان یک عامل مزاحم تلقی می‌کرد. لذا اعتبار زدایی از مفهوم استقلال با هدف از اهمیت افتادن این فاکتور مزاحم تعامل صورت گرفت و محمود سریع القلم آن را با ارائه بحث‌های تحلیلی-تاریخی پوشش تئوریک بخشید: «ما در

۱ - ایران و جهانی شدن، چالش‌ها و راه حل‌ها، ص ۴۱؛ نفوذ در پسابرجام، ص ۸۱
 ۲ - کتاب مجموعه مقالات ارائه شده به کنفرانس ملی چشم‌انداز بیست ساله و الزامات ۸ سیاست خارجی توسعه گرا، ۳۸-۴۳؛ نفوذ در پسابرجام،

دنیا لفظ، مفهوم و تعبیری به نام استقلال اصلاً نداریم. استقلال تعبیری است که در دهه ۱۱۷۰ میلادی کشورهای آفریقایی برای دوره استعمارزدایی استفاده می‌کردند. مفهومی بود که مؤثر افتاد و در کسب حاکمیت ملی برای ایران در دوران پس از انقلاب اسلامی مفید بود، اما امروز لغت استقلال کاربرد ندارد.^۱

همچنین اعضای این حلقه این نکته را می‌دانستند که ورود به نظام جهانی سرمایه‌داری و تعامل سازنده با قدرت‌های این نظام، الگوی هویتی-فرهنگی انقلاب اسلامی را برنمی‌تابد؛ لذا به صراحت از لزوم هماهنگی (حل) شدن فرهنگ انقلابی ایران در فرهنگ نظام سرمایه‌داری جهانی و ارائه تصویری جدید از ایران به جهان سخن به میان آوردند: «واقعیت این است که اگر جمهوری اسلامی ایران بخواهد اسلامی رفتار کند و اسلام را راهنمای تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات خود قرار دهد، مسلم است که نمی‌تواند با جهانی که بر مبنای سرمایه‌داری، قدرت نظامی صرف و ائتلاف‌های صرفاً مبتنی بر قدرت است، همکاری و مناسبات راهبردی برقرار کند».^۲

چیره شدن شبه گفتمان اعتدال بر سپهر سیاسی کشور

اگرچه گستره موضوعات و انسجام فعالیت‌های این اتاق فکر گویای این است که این جریان از سال‌ها قبل سودای رسیدن به قدرت را در سر می‌پرورانده است، اما حوادث و رویدادهای کشور به گونه‌ای پیش رفت که مجال قرار گرفتن در سکان اجرایی کشور تا قبل از سال ۹۲ برای این تیم پیدا نشد. با فرارسیدن انتخابات ریاست جمهوری سال ۹۲ حلقه مذکور با مبنا قرار دادن راهبرد توسعه تعامل‌گرا، برای بازتولید نظام معانی گفتمان خود متناسب با شرایط و دغدغه‌های روز کشور دست بکار شد و توانست با ارائه تصویری مطلوب از خود و تصویری نامطلوب از جریانات رقیب، در یک نبرد تقابلی گفتمانی به پیروزی و تمرکز برنامه‌های اعلامی این جریان دست یابد (به عنوان یک نمونه‌ی کوچک می‌توان به طرح و تکرار شعار "هم چرخ سانترفوژ بچرخد هم چرخ زندگی مردم" طی مبارزه انتخاباتی حسن روحانی اشاره کرد. مشخص است که خلق و تکرار مکرر این گزاره برای ایجاد یک تصویر مثبت از خود، نمی‌تواند فی‌البداهه و بدون تفکر قبلی صورت گرفته باشد. بررسی شعارها برخلاف جریانات رقیب که عمدتاً بدون تفکر و گفتمان‌سازی وارد صحنه انتخابات شده بودند، جریان تعامل‌گرا با پشتوانه فکری حلقه نیاوران توانست پیروز صحنه کارزار انتخاباتی باشد. از آنجایی که وجود تحریم‌ها به عنوان یک

۱- ایران و جهانی شدن، چالش‌ها و راه حل‌ها، ص ۲۸۸؛ نفوذ در پسابرجام، ص ۸۲.

۲- همان، ص ۱۲۵-۱۲۴؛ نفوذ در پسابرجام، ص ۸۳.

مقدمه / ۱۵

مانع اصلی برای تحقق توسعه وابسته- ورود شرکت‌های چندملیتی به داخل کشور (سرمایه و تکنولوژی) - به حساب می‌آید، مذاکره برای باز کردن راه ورود این شرکت‌ها و تعلیق تحریم‌ها مفروض گرفته شد و گفتمان سازی اعتدال از این محور شروع گردید.^۱

مجتبی دولتی